

4. ULUSLARARASI MARDİN BİENALİ: SÖZDEN ÖTE

Fırat ARAPOĞLU¹

¹Altınbaş Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Bölümü, İstanbul.
firat.arapoglu@altinbas.edu.tr

Özet

4. Uluslararası Mardin Bienali'nin çağdaş sanattaki konumu ve etkinlik sonundaki değeri nasıl değerlendirilebilir? Çağdaş sanatın önemli sanatçılarının, bienaldeki üretimleri ve işlerle bağlam ilişkisi nasıl yorumlanabilir? Bu denemede, 4.Uluslararası Mardin Bienali'ne dair bazı parametreler ele alınmakta ve bunlara dair sorular sorulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mardin Bienali, Çağdaş Sanat, Eleştiri.

4TH INTERNATIONAL MARDIN BIENNIAL: BEYOND WORDS

Abstract

How can one evaluate the status of 4th International Mardin Biennial within modern arts and its value following the culmination of the activity? How can one interpret the contextual relationship between the works of significant contemporary artists and other works presented at the biennial? This review takes on certain parameters regarding the 4th International Mardin Biennial and tries to raise intriguing questions related to these parameters.

Keywords: Contemporary Art, Mardin Biennial, Criticism.

1. GİRİŞ

4 Mayıs 2018 tarihinde oldukça geniş bir katılımıla 4. Uluslararası Mardin Bienali'nin açılışı Süryani Katolik Cemaati'ne ait olan Mor Efrem Manastırı'nın avlusunda gerçekleştirildi. Ulusal ve uluslararası 50 sanatçının çalışmalarının yer aldığı bienalde, Fırat Arapoğlu, Nazlı Gürlek ve Derya Yücel'den oluşan üçlü bir küratör grubu görev alıyor. "Sözden Öte" başlığını taşıyan bienalde, küratörlerin belirlediği üç alt başlık altında çalışmalar yer alıyor, fakat sergide bu gruplar ayrı değil, bir arada sergileniyorlar.¹ Bu alt başlıklar şu şekilde: Sonsuz Bakış (Fırat Arapoğlu), Beden Dili (Nazlı Gürlek) ve Sınırlar ve Eşikler (Derya Yücel). Bienalde yer alan çalışmalara geçmeden önce, Mardin Bienali'nin oluşumunu ve gelişim evresini ele almak, efektif olacak.

Mardin Bienali'nin başlangıcı, Türkiyeli ressam, gazeteci ve yazar Fikret Otyam'ın kızı, eski bir galerist olan ve bugün sergi organizasyonları gerçekleştiren Done Otyam'ın bir süre GAP Bölge Kalkışma

¹ Sadece çalışmaların künyelerinin altında hangi başlık altında çalışmanın yer aldığı görülebilir. Bunun dışında websitesinde ve bienal kitapçığında çalışmalar sadece üst başlık altında yer alıyorlar.

İdaresi Başkanlığı'nda göre süreçte, 2009 yılında Mardin'de bir Fikret Otyam sergisi gerçekleştirme önerisi almasıyla başlıyor. Aynı yıl Ankara kökenli olan Döne Otyam ve o süreçte Ankara'da görev yapan akademisyen-sanatçı Ferhat Özgür'ün girişimiyle² ve Özgür'ün küratörlüğünde "Davetinizi Aldım, Teşekkürler!" başlıklı bir grup sergisi Mardin'de gerçekleştirildi.³¹

Mardin Süryani, Arap, Ermeni, Kürt ve Türk kültürlerinin bir arada olduğu biçimiyle Mezopotamya'nın etkileyici şehirlerinden birisidir. Böyle bir şehirde bienal gibi geniş ölçekli bir etkinliğin düzenlenmesiye teorik ve pratik anlamda bazı altyapıların kurulmasını gerektirmektedir. Bu minvalde, az önce bahsedilen grup sergisi bu girişime dair bir adım oluşturmuş ve ardından bu serginin başarısı ve görünürlük kazanmasıyla birlikte ertesi yıl 2010'da "AbbaraKadabra" adlı 1. Uluslararası Mardin Bienali gerçekleştirilir. 61 sanatçının çalışmalarının yer aldığı bienaldeki seçki Döne Otyam ve Ferhat Özgür'ün yanı sıra gazeteci ve sanat eleştirmeni Ayşegül Sönmez tarafından yapılmıştır.⁴

21 Eylül – 21 Ekim 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen 2. Uluslararası Mardin Bienali'nin küratörlüğünü, 1999 yılında 6. Uluslararası İstanbul Bienali'nin küratörlüğünü üstlenen ve İstanbul Modern Sanat Müzesi'nde düzenlediği sergilerle tanınan Paolo Colombo ve Lora Sariaslan üstlenmişti ve "İkinci Bakış" başlığı altında 29 sanatçı yer alıyordu. Bienal mekanları olarak, Tokmakçılar Konağı, Kuşçu Mehmet Kiraathanesi, Turistik Kiraathane, Yeni Otel, Asi'nin Dükkanı, Marangozhane, Genç Berber ve Güneş Sineması seçilmişti ve bienal paralelinde Fatih Akın'ın Hamburg Film Festivali'nde prömiyeri yapılan "Cennetteki Çöplük" filmi de, Güneş Açık hava Sineması'nda gösterildi.⁵

3. Uluslararası Mardin Bienali'nin kavramsal çerçevesi mimar-teorisyen Ali Artun'a referansla "Mitolojiler" başlığıyla sunuldu ve bienal, çağdaş sanatta sık görülmeyen bir olgu olarak, "küratörsüz" olarak bir gönüllü ekibi ile yürütüldü.⁶ Bu bienal kapsamında sanatçıların, kendi coğrafyalarından ya da Mardin'e olan yolculuk öykülerinden ya da Mardin'de geliştirdikleri öykülerden bir seçkinin ortaya çıktığı görüldü. 2014 yılında, açılışına sayılı günler kala Şengal ve Kobanê'deki katliam girişimlerinin üzerine, aynı grup tarafından ileri bir tarihe ertelendi. Açıklamada "Coğrafyamızdaki halkların yaşadığı acılar nedeniyle ileri bir tarihe erteliyoruz. Sanat susmaz, susmayacak ancak vakit çocuk çığıllıklarını duymanın vaktidir" deniyordu. 15 Mayıs – 15 Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilen bienalde, 60 civarı sanatçı ve zanaatkar yer aldı.

2 Otyam ve Özgür'ün birlikte ürettikleri projeler daha da eskisine dayanıyor. Örneğin 2006 yılında Ankara Tren Garı'nda "Buradan Çok Uzakta" başlıklı kamusal bir alandaki sergileri bulunmaktadır.

3 ¹ Bu sergide Erdağ Aksel, Hussein Chalayan, Twin Gabriel, Oliver Musovik, Ferhat Özgür, Gani Llaloshi, Kezban Arca Batıbeki, Ursula Mayer, Adrian Paci, Goran Skofic, Burak Bedenlier, Ahmet Müderrisoğlu, Özgür Önürme, Serkan Demir ve Mehmet Güleriyüz yer aldı. Döne Otyam, 29.10.2009 tarihli Müge Avşar'a verdiği röportajda, 2010 yılında Mardin Bienali'ni düzenleyeceklerini belirtiyordu. <http://www.radikal.com.tr/kultur/mardin-bienali-icin-prelud-961626/>

4 4 Haziran – 5 Temmuz 2018 tarihleri arasında düzenlenen 1. Mardin Bienali'nde Küratör Döne Otyam olarak görünmektedir. Ferhat Özgür ve Ayşegül Sönmez ise Danışma Kurulu'nda görev almaktadır. "AbbaraKadabra" başlığı, Mardin'in belirgin dokusal geçitleri olan Abbara'lardan türetilmiştir. Evlerin altından geçen ve birbirleriyle keşişen bu geçitlerde hava sirkülasyonu belirgindir ve bireyi sıcak ve soğuktan, yağmur ve rüzgardan korur. Bienalde sergi mekanları olarak Kasımiye ve Zinciriye Medreseleri, Cumhuriyet Meydanı, Tokmakçılar Konağı gibi binalarla kamusal alanlar ve bazı abbaralar kullanılmıştır. Bienalin örgütlenme şeması, sanatçılar ve mekanlarla ilgili bilgiler için bkz. <http://www.mardinbienali.org/bienal1.aspx>

5 2. Bienalin örgütlenme şeması, sanatçılar ve mekanlarla ilgili bilgiler için bkz. <http://www.mardinbienali.org/bienal2.aspx>

6 Aynı tip organizasyon şemasıyla, 30 Eylül 2017 – 14 Ocak 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen 6. Uluslararası Selanik Bienali'nde karşılaşılmaktadır. Bkz. https://biennale6.thessalonikibiennale.gr/en/thessaloniki_biennale_6/imagined_home

Yazının başında vurgulandığı biçimiyle üç küratörlü olarak kurgulanan 4. Uluslararası Mardin Bienali, böylece, küratöryal yöntem ve yaklaşımlar açısından kesişmeler kadar, farklılıklara sahip olan isimlerin birlikteliğinden bir dil oluşturmaya çalışıyor, çünkü her biri farklı görsel ideolojilere ve poetik bakışlara sahipler. Tartışma ve fikir üretimlerinin başında, dünyanın farklı coğrafyaları bağlamında ve çağın toplumsal politik iklimi içinde “sözün” neresinde bulunduğu dair bir sorudan oluşuyor. Sanat aracılığıyla var olma biçimlerinde ve sanatçıların üretimleri aracılığıyla ortaya çıkardıkları mesajlar, “sözün” ötesinde bir hayal gücünün varlığını işaret ediyor. Bu anlamda, ortaya konulan kavramsal çerçeve, dünyaya ve sanata karşı bakışta ya da sanat aracılığıyla anlam ve “söz” üretme pratiklerinde ortaklıklar yakalama çabasını gösteriyor.

Fırat Arapoğlu ağırlıklı olarak coğrafya, mekan, yürüme ve manzara kavram ve eylemleri odaklı projeler üzerinde çalışıyor ve “Sonsuz Bakış” teması altında eksik olan bakış nasıl tamamlanabilir ve yeni coğrafi, mekânsal ve manzaraya dair perspektifler nasıl ortaya konabilir soruları ekseninde ilerliyor. Nazlı Gürlek ise “Beden Dili” başlığı altında, bedeninin fiziksel varlığına ve bedensel ifade biçimlerine odaklanan işleri bir araya getiriyor. Derya Yücel de mimari, felsefi, politik ve estetik mekanlar söylemi ekseninde; “Sınırlar ve Eşikler” başlığıyla coğrafi, fiziksel, zihinsel, algısal, sezgisel ve metaforik anlamda sınırların, sınırsızlıkların, eşiklerin ve hafızanın alanı konularını ele alan sanatçılarla çalışmış. Böylece göz, beden ve mekan ekseninde bir bütünlüğün sağlama çabası güdülmüş. 4. Uluslararası Mardin Bienali 50 sanatçının yer aldığı bir etkinlik olarak şehrin çeşitli mekanlarına yayılıyor ve ayrıca, bienale paralel sergiler, karşı-sergiler, atölyeler, konuşma programlarıyla 4 Haziran 2018 tarihine kadar devam edecek.

Resim 1. Mardin Bienali Afifi.

Resim 2. Insel Inal, "Dumansız Hava Sahası", 2018, İki Kanallı Video-Enstalasyon, Değişen Ölçüler

Resim 3. Cengiz Tekin, "Bir Parça Özgürlük...!", 2018, Kamusal Alan Projesi

Resim 4. Albena Baeva, "South Mountain Madonnası, Savamala Kazı, Rodina Adındaki Domuz, Coral Koyunu", 100x70 cm, Kompozit üzerine baskı, Arttırılmış gerçeklik, 2016-2017.

